

За результатами проведеного аналізу встановлено, що до групи зразків, що мають $b > 1$ за врожайністю, відносяться ЩБ 0805 (1,229), Слава КВС (1,08), Скорпіон (1,144). Вони є високопластичними, але потребують високого рівня агротехніки, оскільки лише при забезпеченні всіх агротехнічних вимог, вони дадуть максимальний урожай. До зразків, що мають $1 > b > 0$, відносяться Беліно (0,834), Іллімайс (0,849), ФД 1106 (0,953), ФД 1107 (0,911). Такі гібриди є низькопластичними і їх краще використовувати на екстенсивному фоні, де при мінімумі затрат, гібрид дасть максимум віддачі. За цукристістю до інтенсивних гібридів відносяться ЩБ 0805 (1,047), Іллімайс (1,101), ФД 1106 (1,347), ФД 1107 (1,224).

Таким чином, гібриди Слава і Скорпіон можна віднести до врожайного типу, гібриди Іллімайс, ФД 1106, ФД 1107 – до цукристого, і тільки гібрид ЩБ 0805 демонструє високий показник пластичності як за врожайністю, так і за цукристістю, а отже, є гібридом урожайно-цукристого типу.

Список використаної літератури

1. Eberhart S. A. Stability Parameters for Comparing Varieties / S. A. Eberhart, W.A. Russell // Crop Sci. – 1966. – no 6. – P. 36–40.
2. Загоруйко Н.Г. Прикладные методы анализа данных и знаний / Н. Г. Загоруйко. – Новосибирск : ИМ СО РАН, 1999. – 270 с.
3. Hastie T. The Elements of Statistical Learning / T. Hastie, R. Tibshirani, J. Friedman. – Springer, 2001. – 533 p.

УДК 633.853.52

Прус Леонід

*Хмельницький обласний державний центр експертизи сортів рослин
м. Хмельницький, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ

За останні роки підвищується значення сої в аграрному виробництві (рослинництві) як стратегічної культури. Адже зерно сої та продукти її переробки цінні як для харчування людей, так і для виробництва високобілкових кормів для тварин. Соя є сировиною для виготовлення технічних масел, побутових товарів, соєві білки є добрим засобом для профілактики та лікування важких хвороб. Також соя є хорошим попередником для інших культур.

На Хмельниччині спостерігається стійка тенденція до збільшення площ під цією культурою.

За 5 років (з 2010 р.) посіви сої збільшились з 71,3 до 209,3 тис. га, тобто в 3 рази. Врожайність при цьому зросла з 1,95 т/га в 2010 р. до 2,78 т/га в 2014 р.

Про високий потенціал і перспективу цієї культури в Хмельницькій області свідчить урожай, одержаний в агроформуваннях у 2014 р.: ПП «АВС

Агро» (Чемеровецький р-н) – 5,16 т/га, ПП «Мрія 2010» (Камянець-Подільський р-н) – 4,77, ФГ «Подільська марка» (Дунаєвецький р-н) – 4,1, ТОВ «Лотівка Еліт» (Шепетівський р-н) – 3,86 т/га.

Одним із важелів збільшення врожайності та якості зерна сої є правильний підбір районованих сортів. Адже як говорив один із корифеїв вітчизняної селекції академік В. М. Ремесло: «Знання сорту – 90% успіху...».

За дослідженнями експертів Світової організації сільського господарства та продовольства ФАО до 2020 р. приріст продукції рослинництва провідних аграрних країн світу буде отриманий лише за рахунок впровадження нових сортів та гібридів, а їх частка в структурі урожаю складатиме до 70%, що в 1,5–2,0 рази більше, ніж на даний час. Науковцям необхідно допомагати виробникам, раціонально та ефективно використовувати генетичний потенціал рослин.

Наша область «розтягнута» з півночі на південь майже на 300 км, і це впливає на агрокліматичні умови вирощування сільськогосподарських культур, особливо такої теплолюбивої культури як соя.

Перехід температури через +5 °С у північних районах настає на 6–7 днів пізніше ніж на півдні.

У наших умовах, особливо північних і центральних районів, пізньостиглі і навіть середньостиглі сорти часто не досягають повної стиглості на момент збирання, що приводить до значних затрат на їхнє досушування.

Важливо в кожному конкретному випадку використовувати створені для певної агрокліматичної зони сорти, які пройшли державну експертизу. Саме за таких умов якнайбільше реалізується генетичний потенціал того чи іншого сорту.

Хмельницький обласний державний центр експертизи сортів рослин постійно і наполегливо рекомендує виробникам використовувати тільки ультраранні і ранні сорти в центральній і північній зонах області.

За даними Держсільгоспінспекції в 2014 р. в області вирощувалось 64 сорти сої. За групами стиглості найбільше було скоростиглих сортів – 75505 га (36,1%), ранньостиглих і середньостиглих – 64050 і 65392 га (30,6 і 31,2%) відповідно. Найменше вирощувалось середньопізніх сортів – 4300 га (2,1%), в основному в південних районах.

Таблиця

Площі під найбільш поширеними сортами сої, 2014 р.

Сорт	Група стиглості	Площа, га	Частка від загальної площі
Медісон	рс	39462	18,9%
Анжеліка	рс	20669	9,9%
Ворскла	скс	20052	9,6%
Черемош	рс	16094	7,7%
Аннушка	скс	11779	5,6%
Золотиста	ср	9958	4,8%
Легенда	скс	9080	4,3%

Кількість сортів, у Державному реєстрі збільшується, зростає їхня кількість й у виробництві. Тільки в 2014 р. введено в Державний реєстр 30 нових сортів, 2015 р. – 18.

Отже, виробник має можливість вибору сортів різних груп стиглості, варто тільки враховувати свої можливості й кліматичну зону, в якій соя буде вирощуватись. Завдання науки і державної експертизи сортів – дати конкретні рекомендації господарствам, щодо агробіологічних вимог кожного нового сорту.

Список використаної літератури

1. Бабич А. О. Соя для здоров'я і життя на планеті Земля / А. О. Бабич. – К. : Аграрна наука, 1998. – 272 с.
2. Бахмат О. М. Моделювання адаптивної технології вирощування сої / О. М. Бахмат. – Кам'янець-Подільський, 2012. – 436 с.

УДК 633.367.3

Сонець Віктор, канд. с.-г. наук

ФОО Сонець В. А.

Сонець Тетяна

Український інститут експертизи сортів рослин

м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ КУЛЬТИВУВАННЯ ЛЮПИНУ БІЛОГО В УКРАЇНІ

Люпин (*Lupinus L.*) – рослина родини бобових Leguminosae (Fabaceae). Головним чином, це однорічна та багаторічна рослина. Батьківщина люпину – узбережжя Середземного моря та Північна Америка. В Західній та Східній півкулях росте біля 200 видів люпину з яких у культуру введено біля 10.

Найбільш поширеними є три однорічні види люпинів: вузьколистий або синій (*L. angustifolius*), жовтий (*L. luteus*), білий (*L. albus*), а також багаторічний (*L. polyphyllus*).

Люпин білий – однорічна самозапильна культура. Достатньо засухоустійка. Цій культурі притаманна висока толерантність до підвищеної кислотності та низької родючості супіщаних ґрунтів. Від інших видів люпину відрізняється високою врожайністю (до 4,0–5,0 т/га) і може використовуватись не тільки для годівлі сільськогосподарських тварин, але й для харчових цілей [1].

На початку ХХІ ст. під культурними видами люпину в світі було 1,5 млн га (1% від загальної площі зернобобових культур). Валовий збір біля 1,5 млн т. Світовим лідером виробництва є Австралія – посівні площі 1,0 млн. га., середня врожайність – 1,7 т/га. Нарощує посівні площі Польща – 50 тис. га, Білорусь – 40, Німеччина – 30 тис. га. В Україні площі люпину незначні (в межах 50 тис. га), переважно як сидеральна культура.